Učiteljski List

GLASILO „ZVEZE SLOVANSKIH UČITELJSKIH DRUŠTEV V TRSTU“.

Izhaja 1. in 16. vsakega meseca. Uredništvo v Trstu, ul. Ruggero Manna št. 20, I. n. Slovenski rokopisi naj se pošiljajo na uredništvo v Trstu, hrvatski na naslov: „Središnji odbor hrvatskih učiteljskih društava Istre“ v Kastvu. — Izdaja „Zveza slovanskih učiteljskih društev v Trstu“, za uredništvo odgovoren Silvester Pertot. — List je za člane izdajateljice brezplačen, naročnina za nečlane L 24.— Upravništvo v Trstu, ulica Molin grande 16, I. n. — **Tekoči poštni račun.** — Tiska Tiskarna Edinost v Trstu.

Štev. 13.	V Trstu, dne 1. septembra 1920.	Leto I.

Učiteljska knjižnica

Spomenica učiteljstva tolminskega okraja

Učiteljstvo tolminskega političnega okraja, zbrano ob priliki stanovskega zborovanja v Tolminu dne 24. maja 1920, je soglasno sklenilo poslati visoki deželni vladi sledečo spomenico:

Zavedajoč se, da je narodno šolstvo temelj narodne izobrazbe in njegovega dobrega gmotnega stanja, in da morejo dvigniti to šolstvo le dobri učitelji na najvišjo stopnjo popolnosti, zahtevamo, da se podaja našemu naraščaju v zadostni meri v to potrebnega študija.

Že desetletja se bori učiteljstvo vseh kulturnih držav, zahtevajoč več izobrazbe za svoj naraščaj. O nedostatni izobrazbi učiteljskih kandidatov smo vsi prepričani. Štiri leta bi komaj zadostovala, da se pedagoško izobrazi človek, ki ima že dovoljno občo izobrazbo. Občo izobrazbo od temelja in še pedagoško izobrazbo doseči v štirih letih ne bi mogli po naših učiteljiščih niti tedaj, če bi imeli vzgajati same talente, same genije.

Pri tako silnem razvitku pedagogike postaja potreba večje izobrazbe pri učiteljih vedno večja. Kar je bilo včeraj še veljavno, leži danes v prahu. Ako pa zaostaja učiteljstvo, zaostaja ž njim šolstvo in s šolstvom tudi narod. Bodočnost vzgajamo ljudskega pokolenja, zato mora stati naše vzgojno delo na višini časa. Edino akademično izobraženo učiteljstvo bo moglo v celoti premagovati poverjeno mu, vzvišeno nalogo v dobrobit naroda in države. Zato je bila naša želja, da naj se zahteva za vstop na učiteljišče štiri razrede srednjih šol. Učiteljišče bi bilo združeno z enotno srednjo šolo. Učiteljiščni abiturijenti bi vstopili nato na učiteljsko akademijo, (ako bi kdo želel, lahko tudi na univerzo!) ki bi imela dva letnika z značajem univerze. Tako bi prihajali med narod učitelji, ki bi bili v resnici kos svoji težki nalogi. Tudi bi se potem posvečali učiteljskemu stanu samo oni učenci, ki bi imeli zares voljo za to.

Odlični pedagogi so razumevali naše upravičene želje, so nas podpirali v našem stremljenju in so skušali dvigniti ugled učiteljišč. Bližali smo se že onemu trenotku, ko se uresničijo naše dolgoletne želje. Prišel pa je svetovni preobrat in ž njim druge razmere. Sedaj pa moramo z žalostjo in ogorčenjem konštatirati, da smo se pod novo upravo močno oddaljili od nekdaj že skoraj doseženega cilja.

Slovensko učiteljišče v Tolminu pod sedanjim vodstvom in z dosedanjimi učnimi močmi niti zdaleka ne more odgovarjati potrebam našega naroda. Kulturen škandal je, da se na tako važna mesta postavljajo učne moči, ki ne poznajo našega jezika (ki je na zavodu učni jezik!) niti toliko kakor naši ljudsko-šolski učenci. Učno snov (in to iz najvažnejših predmetov) podajajo učiteljiščnikom v taki obliki, da dijaki mnogokrat napačno razumevajo podano vsebino snovi. Da se pa dijaki svojemu nezmožnemu učitelju hudomušno muzajo in mnogokrat očitno smejejo, tudi ni po pravilih moderne pedagogike. Kdor hoče komu kaj povedati, mora najprej temeljito poznati njegov jezik. Ako se sili in s pomočjo besednjakov le za silo lomi predpisani učni jezik, iz katerega bi moral vendar položiti potrebne izpite, postaja smešna karikatura, ki dosega ravno nasprotne uspehe, kakor si jih želi. Take pedagogične blaznosti ni najti nikjer po daljnem svetu kakor edino le na slovenskem učiteljišču v Tolminu.

Tako ravnanje v naših javnih zavodih mora žaliti naš narod.

Učiteljišče ima značaj srednješolskega zavoda, kjer so vedno službovali akademično izobraženi profesorji, ki so imeli dovolj vsestranskega pregleda, ki ga mora imeti vsak predavatelj, če hoče predmet tako predavati, da vzbudi interes v svojih poslušalcih. Le taki morejo s pridom zasledovati tok novih idej, novih misli, da ne podajajo učne snovi po gotovi šabloni.

Za glasbene učitelje so se nastavljali na učiteljiščih vedno le oni, ki so absolvirali konservatorij, oziroma oni, ki so imeli potrebne izpite.

Zato ostro obsojamo postopanje, da se oddajajo profesorska mesta za to nevsposobljenim osebam.

Sploh pa tujerodni učitelj nikdar ne more tako globoko prodreti v duševnost in socijalni položaj učencev, kakor učitelj domačin. Iz tega se ne more razviti vzajemno zaupanje, ki je podlaga vzgoje. Če koga ne poznam, kako naj mu zaupam; in če mu ne zaupam, kako naj ga poslušam in se dam od njega voditi. Ako učenec sluša, stori to zato, ker se boji kazni. Na njegov čut in njegovo voljo deluje le zunanja sila, strah; v svoji notranjosti ostaja tak, kakoršen je bil, dostikrat je celo slabši, ker se v strahu pred kaznijo laže in hlini. Ako pa je učenec odkritosrčnega značaja, ki se tudi ne zna in ne more premagovati, nevede pride s svojim učiteljem v konflikt. Mnogo nadebudnih eksistenc se na ta način pogublja, dočim neodkritosrčneži, lizuni uspevajo. Ne hinavcev in klečeplazcev, marveč odkritih značajev, ljudi bistrega razuma, globokega čuta in trdne volje nam je treba. Šola mora biti v svojem bistvu le kulturna naprava in nič drugega. Nikdar ne sme biti politična dekla, ki tlači vsak svobodni polet, ker hoče imeti avtomate in ne svobodne državljane.

Vzgoja naroda se ne da samovoljno predpisati po nekakih špekulacijah o tem, kako naj bi se vzgajal človek v obče. Vzgoja naroda se mora urediti po konkretnih potrebah, kakor jih narekuje njegovo življenje. Vzgojni sistem more imeti le tedaj praktično vrednost, če izvira iz poznavanja naroda in iz poznavanja njegovih svojstev. Ker se pa svojstva raznih narodov razlikujejo med seboj, ni mogoče izumiti in uveljaviti za vse narode edine in za vse dobre in uporabne pedagogike. Zato je treba narod proučevati, da se izve, kako je nastal, kako je rastel in se razvijal, kakšne boje je bojeval za svoj obstanek, po katerih telesnih in duševnih svojstvih se posebno odlikuje, kakšno duševno individualnost in energijo kaže, kako se je po svojih zmožnostih organiziral, katere nižje in višje smotre si je postavil in kaj je storil v dosego teh ciljev.

Vse to morajo vedeti vzgojitelji naroda, ker samo to spoznanje jim more služiti pri vzgoji kot konkretno in zanesljivo vodilo.

Na vse te narodne posebnosti pa more opozarjati učence le tak učitelj, ki je izšel iz naroda, ki ga je treba proučevati. Le on bo mogel voditi v duhu učence po poti, ki jo je prehodil njegov narod, le on jim bo znal razkriti narodovo dušo, v kateri je zarisana vsa njegova vesela in žalostna preteklost, le on bo znal opazovati skupno z učenci ljudstvo v podrobnejših motivih in dejstvih njegovega življenja, da si omogočijo sodbo o tem, kako konkretno naj se ga vzgaja. Samo takšna vzgoja, ki se bo naslanjala na istinito stanje ljudstva in ki bo stremila za njega lepšim, bolj dovršenim ciljem, bo konkretna in bo odgovarjala njega resničnim potrebam.

Čas je, da si polnoletni, duševno zreli narod sam odločuje svoje vzgojne cilje. Oni, katerim poveri narod najdražje kar ima, to je svojo mladino, svojo bodočnost, pa morajo dokazati kritiško poznavanje vseh odnošajev, oblik, načinov narodovega življenja.

Tej spomenici sledi še 5 točk resolucij, izmed katerih smo zadnje 4 objavili že v zadnji številki našega lista, ker jih je bila sprejela tudi »Zveza« na letošnjem delegacijskem zborovanju. V prvi, oziroma peti točki je podana zahteva, da naj se sprejemajo na učiteljišča le dijaki štirih nižjih razredov gimnazije, realke ali pa z dopolnjeno meščansko šolo. Te točke ni pa mogla »Zveza« sprejeti iz znanih vzrokov in smo jo morali odložiti za boljše čase.

Učiteljski dnevi v Beogradu

Prvi kongres Udruženja jugoslov. učiteljstva (UJU).

(Od našega posebnega poročevalca)

Kongres.

Nastopila je nedelja 18. julija. V veliki dvorani »Kazine« je otvoril ob 9. uri tov. Dim. Sokolović I. kongres jugoslovanskega učiteljstva. Udeležba je bila ogromna, dvorana prenapolnjena, mnogo zborovalcev zunaj iste.

Kongresa so se udeležili minister prosvete Svetozar Prebičević, minister za socijalno politiko dr. Kukovec, ministri Davidović, Drašković in Krizman.

Čehoslovaško učiteljstvo je odposlalo na kongres posebno odposlanstvo pod vodstvom tov. Adolfa Obsta, predsednika češkoslovaškega učiteljskega Udruženja.

Tovariš predsednik izraža radost na velikanski udeležbi; povdarja, da je ta dan najlepši dan za učiteljstvo, dan proklamacije stanovskega ujedinjenja po stoletni razdvojenosti. Spominja se dalje bratov in sestra, ki so še neodrešeni, nakar se zahvali tov. Radovanović, ki prinaša pozdrave po svobodi hrepenečih obmorskih Sokolov Dalmacije.

Predsednik Sokolović predlaga udanostni pozdrav Njeg. Visočanstvu regentu Aleksandru, kar je sprejeto z viharnim odobravanjem. Ko še poda kongresu pozdrave vlade, občine i dr., predstavi predsednik zborovalcem navzoče ministre in druge ličnosti, ki so se udeležili kongresa.

Govor ministra S. Pribičevića.

Z burnimi živio-klici pozdravljen izpregovori minister Pribičević približno sledeče: Presrečen in ponosen sem, da morem pozdraviti prvi kongres učiteljstva našega troimenega naroda. Na kongresu zrem edinstvo naroda, za katero so žrtvovale kri in življenje hekatombe našega ljudstva.

Potrebno nam je edinstvo šole, unifikacija šolstva. Šola bodi enotno organizirana po vsej državi. Nikakor ni mogoče dopustiti, da bi imele šole v raznih delih države različne metode, različno delo in različen smoter.

Narodna osnovna šola bodi državna, državna tudi v vprašanju vzdržavanja. Prosta bodi vsakega varuštva. Rešena bodi vpliva strank, a tudi vmešavanja cerkve. Samo država imej odločilno besedo pri nalogi šolstva, le ona odločaj o tem, kar je narodu v korist. Proč od dnevne politike, šola bodi izrazito nacijonalna.

Vzgoja bodi enotna. Mladi naraščaj, na katerem sloni naša bodočnost, mora biti vzgojen v duhu edinstva. **Država ne more trpeti nadvlade ene vere nad drugo, enega dela naroda nad drugim.**

Mladina Srbov, Hrvatov in Slovencev naj se zaveda, da ima enake pravice in enake dolžnosti. Vzgojena bodi v duhu teh enakih pravic in dolžnosti.

Vse delo za izvršitev te visoke naloge pada na učiteljstvo. Učiteljstvo je bilo nosilec prapora narodnega edinstva pred in med vojno, naj bo tudi odslej.

Minister se dotakne tudi gmotnega vprašanja učiteljstva. Učiteljstvo ni sicer predstavnik materijalnih dobrin naroda, a država bo vseeno imela pravico zahtevati od njega, da vrši svoje dolžnosti v zavesti, da ga država nagradi za to po zaslugah in mu omogoči materijalni obstoj.

Omenja pri tem kongres češkoslovaškega učiteljstva in govora predsednika Masaryka, ki je rekel: »Šola ni učiteljeva, temveč je narodova.«

Kakršen učitelj, taka šola. Glede ureditve uradniškega vprašanja je minister mnenja, da mora priti učiteljstvo v kategorijo uradništva s srednješolsko maturo. V prihodnosti potrebuje učiteljstvo akademsko izobrazbo. Za sedaj je to nemogoče, a v Belgradu naj se ustanovi pedagoška visoka šola. Dalje govori o draginjski dokladi in o razlikah v plačah ozir. o dokladah v posameznih pokrajinah radi različne draginje, ki je vladala in še vlada v njih. (Klici: izenačenje, izenačenje!) Stoječ na stališču enakih dolžnosti in pravic bo deloval, kolikor mu bo mogoče, na to izenačenje, da se uresničijo učiteljske žerje.

Pred ureditvijo materijalnega položaja učiteljstva bo zaslišal mnenje učiteljskih organizacij. Iste poti se bo držal tudi pri uredbi novega šolskega zakona. Naposled je omenil minister, da se bodo učiteljskim kandidatom vštela vojna leta v službovanje.

Želeč kongresu obilo uspeha v delu za združenje zaključuje minister svoja zanimiva izvajanja. Govor vzbudi med učiteljstvom dolgotrajno viharno odobravanje.

Ministrovemu govoru je sledil pozdrav tov. Adolfa Obsta, predsednika češkega učiteljskega Udruženja. V svojem govoru poziva učiteljstvo na skupno delo s Čehi (viharno odobravanje). Pozdravlja učiteljstvo, ki naj deluje za slovansko vzajemnost in mu želi obilo uspeha.

Zanimiv je bil pismeni pozdrav prvaka hrvatskega učiteljstva tov. Davorina Trstenjaka iz Zagreba, ki želi, da se narodno edinstvo, priborjeno s krvjo, čimbolje očuva. Pošilja kongresu prisrčne pozdrave.

Istotako pozdravlja pismenim potom kongres tov. Bakić.

Zatem prehaja kongres na

dnevni red.

Besedo ima glavni poročevalec tov. Ivo Radovanović, ki prične čitati pravila ujedinjenja. Tu je odbor napravil novo pogreško, ker se ni držal programa. da je pravila le čitati in jih vzeti na znanje, ker jih je že delgacija prejšnega dne odobrila. Pričelo se je prerekanje, vpraševalo se je, ali naj se pravila odobre ali ne, skupno ali posamezno. Debata je postala živahna, mestoma burna. Tov. Mihajlović kritikuje pravilnik kot federativen, drugi zahtevajo sindikat, tretji razlagajo komunizem itd.

Slednjič je pravilnik sprejet z ogromno večino navzočega učiteljstva in tako izvršeno ujedinjenje. Prečitane so bile tudi resolucije, izmed katerih je prva manifestacija narodnega edinstva, druga govori o osnovanju edinstvene organizacije, tretja predlaga zahteve celokupnega učiteljstva. (Glej resolucije spredaj!)

Prvi glavni odbor Udruženja.

Prvi kongres jugoslovenskega učiteljstva v Belgradu je izvolil v glavni odbor Udruženja sledeče tovariše in tovarišice: Ivo Radovanović — Split. Josip Skavić, Joca Oreščanin in Jelisaveta Vavra — Zagreb, Dragiša Sirotanović in Milivoj Bugarski — Vojvodina. Luka Jelenc — Ljubljana (drugi slovenski delegat se določi pri deleg. zborovanju v Mariboru), Nedeljko Nazarević in Savo Selik — Bosna in Hercegovina. Mico Bukčevič — Cetinje, Spasoje Hadži Popović — Prilep. Živojin Krstić — Šabac, Mih. A. Stevanović, Miljutin Stanković, Savka Radicević, Milan Popović, Gvozden Jovanović — vsi iz Belgrada. Milan Smiljanić — Zajčar; za namestnike so bili izbrani Marko Simonović — Skoplje in Mija Mandić — Subotica.

Dnevn red je bil s tem izčrpan; kmalu po 12. uri se je pričela masa razhajati.

Prva seja glavnega odbora in konstituiranje.

Glavni odbor je imel dne 20. julija 1920 prvo sejo, na kateri se je konstituiral sledeče: za predsednika Čedomil M. Todorović; za podpredsednika Jelisaveta Vavra in Milan Popović; za glavnega tajnika Vlada K. Petrović; za blagajnika Gvozden Jovanović; za urednika »Narodne Prosvete« Milutin Stanković in za urednika »Učitelja« Mih. Stanojević.

Prireditve.

Že od dne 14. julija t. l. so se začele stekati v prestolni Beograd mase učiteljstva iz vseh krajev širne Jugoslavije. Iz Bosne in Hercegovine, Črnegore, Dalmacije, Hrvatske, Slovenije, Stare Srbije, Prekmurja in Vojvodine, od povsod so prihajali bratje ene duše in krvi, da manifestirajo to svoje edinstvo ne samo pred lastnim narodom, ampak tudi pred očmi ostalega sveta.

Vojaška godba je veselo svirala po beograjskih ulicah, sprejem se je vršil za sprejemom, pozdrav je sledil pozdravu in v veselem razpoloženju so se seznanjali predstavniki učiteljskega stanu Jugoslavije. Bilo je prijateljskih sestankov, manjkalo ni napitnic in pesmi, a vse se je vršilo tako dobrodušno, tako domače in neprisiljeno, kakor mora pač biti med našim rodom, ki ga je sama dobrota in gostoljubje.

Predstava v gledališču.

Na dan 17. julija t. l., po končanem delegacijskem zborovanju, je bila zvečer v beograjskem gledališču slavnostna predstava, pri kateri je proizvajalo beograjsko pevsko društvo »Stanković« pod vodstvom komponista Stevana Hristića izbran pevski program čisto moderne, jugoslovenske glasbe. S precioznostjo in velikim razumevanjem so pevci zapeli Mokranjčev »Rukovet,« VI. Djordjevića »Ašikovanje« in P. Konjevića »Pod onom jelom«. Igralci mestnega gledališča so pod vodstvom režiserja D. Milutinovića dobro podali prigodno komedijo K. Trifkovića »Školski nadzornik« in lirsko sceno v verzih »Istra.«

Po predstavi je bil v hotelu »Slavija« prijateljski sestanek, katerega so se poleg mnogoštevilnega učiteljstva udeležili ministri: Pribičević, Kukovec, Kristan, Drašković, Marinković, Davidović, Krizman in mnogi poslanci. Izmed vseh govorov je žel posebno priznanje govor Slovenke tov. Jožice Ahtikove iz Štajerske, ker je govorila vsemu učiteljstvu res iz srca.

Banket.

Drugega dne, v nedeljo 18. julija, se je vršil zvečer v »Kazini« banket za omejeno število povabljencev, katerega je priredila v čast učiteljstvu beograjska mestna občina. Poleg raznih ministrov so se tega večera udeležili tudi predsednik narodnega predstavništva dr. Ribar, srbski pisatelj Branislav Nušić, zastopnik časnikarstva Jača Prodanović in mnoge druge ličnosti. — Omembe vreden govor tega večera je govor tov. Čede Todorovića, ki je v vznešenih besedah slavil zasluge Srbov za narodno ujedinjenje.

V Topčideru.

V ponedeljek, 19. julija je bilo povabljeno vse učiteljstvo v Topčider, znano izpreh. ališče in letovišče beograjsko, kjer ga je mestna občina zopet pogostila po domačem, srbskem načinu z jančevino, sirom itd. Veselice se je udeležilo tudi domače, beograjsko občinstvo in ob zvokih godbe so se vrteli kmalu tovariši, tovarišice, gospe in gospodje, od najpriprostejšega do finega aristokrata v veselem »Kolu«. Vse je bilo primitivno in priprosto, a vendar prisrčno in lepo.

Avdijenca.

Istega dne okoli 6. ure je sprejel regent Aleksander v svojem gradu na Topčiderskem brdu zastopnike učiteljstva v posebni avdijenci. Deputacija je štela 36 članov in v njej so bili reprezentanti vseh jugoslovenskih pokrajin. Prisotni so bili tudi učiteljski zastopniki Čehoslovaške republike. Po običajnih pozdravih od strani voditeljev deputacije se je regent informiral o učiteljskih razmerah in z zanimanjem poslušal odgovore posameznih članov. To priliko so porabile navzoče učiteljice Slovenke in so povabile princa-regenta na koncert, ki se je imel vršiti ob 9. uri, kateremu vabilu se je prestolonaslednik tudi odzval.

Koncert mešanega zbora ljubljanskega učiteljstva.

Vršil se je v veliki dvorani »Kazine« ob navzočnosti princa Aleksandra, vseh ličnosti, državnih in mestnih, Beograda, mnogobrojne slovenske kolonije in ostale beograjske publike. Zbor je pod vodstvom tov. F. Juvanca proizvajal različne slovenske skladbe, izmed katerih omenjamo posebno Adamičeve »V snegu«, »Da sem jaz ptičica«, »Fantu«, »Na vrtu«, Schwabovo »Moji devojčici« in pa narodne pesmi, kakor n. pr. »Je pa davi slanca padla,« »Luna sije,« »Gor čez jezero« itd. Tovarišica Sadarjeva je podala štiri samospeve in sicer: Pavčičevo »Uspavanko« I. in II., »Ženjico« in Čajkovskega »Hrepenenje«. Kritika beograjskih listov o samem koncertu je bila nadvse ugodna. Slovensko učitelstvo je doseglo s slovensko pesmijo velik uspeh. Ta večer je bil obenem oficielni zaključek beograjskih slavnostnih dni.

V Novem Sadu.

V torek, 20. julija se je pričel razhod na vse strani. Pevski zbor ljubljanskega učiteljstva se je v družbi Slovencev in drugih tovarišev odpeljal po Donavi v Novi Sad, kjer je žel s koncertom še večji uspeh nego v samem Beogradu. Učiteljstvo si je moglo ogledati ob tej priliki Novi Sad, ki je bil v prejšnjih časih znamenito kulturno središče vseh ogrskih Srbov. Po kratkem, a zato tem prisrčnejšem slovesu, se je odpeljalo slovensko učiteljstvo proti Beogradu do postaje Indžije, od tam pa preko Siska, Zagreba, Karlovca do

Metlike.

V belokranjski metropoli je zaključil pevski zbor z novim nastopom svojo lepo koncertno turnejo, ki je uspela v moralnem in materialnem oziru nadvse povoljno. Poleg kulturnega dela so opravili ljubljanski pevci tudi lepo karitativno delo, kajti čisti dobiček tako beograjskega, kakor novosadskega in metliškega koncerta je bil namenjen srbski učiteljski vojni siročadi.

Sklep.

Učiteljstvo Jugoslavije je živelo v beograjskih dneh pomembne dneve. Res, da so bili ti dnevi včasih burni in vroči, kakor so vroča tla našega Balkana, in morda ni delo tistih dni popolno, kakor ni nobeno človeško delo, a uspeh je tu: Ujedinjenje je izvršeno, temelj jugoslovenske učiteljske organizacije je postavljen. Bodoče učiteljsko delo pa bodi: ta temelj učvrstiti, organizacijo izpopolniti in ji dati tisto vsebino n obliko, ki odgovarja težnjam jugoslovenskega naroda in duha našega časa. (Konec.)

IZ ORGANIZACIJE

Delavska zbornica in mi. — Na razna vprašanja, ki smo jih prejeli v zadnjih dneh, smo pooblaščeni od predsedstva „Zveze slovanskih učiteljskih društev“ sporočiti vsem tovarišem (icam), da se bo razpravljalo o

LISTEK

Učiteljski obrazi*)

Mihajlo Jović, učitelj in književnik

Življenje in delo Mih. Jovića sta se gibala v tri smeri: v politično, književno in nacijonalno. In v vsaki borbi in na vsakem polju je on bil med prvimi.

Njegovo politično delo pada v čase, ki bi jih mlajša generacija ne mogla razumeti. To so bili dnevi borbe z reakcijo, ko je učitelj mogel vsled denuncijacije vaškega biriča biti premeščen iz kraja v kraj, ali zaprt in v zatvoru pretepan. To se je zgodilo v časih režima poslednjih Obrenovićev, ko ni bilo svobode misli in zborovanja, ko so se s šepetom širile politične ideje. V teh časih, ko je bila Srbija brezpravna zemlja, so mlade učiteljske generacije, ki so izšle iz prvih učiteljišč v Srbiji, ustvarile z racionalnim delom novo narodno šolo in so postavile obenem temelje srbskemu radikalizmu, ki je družil vse, kar je bilo v tedanjem društvu dobrega in naprednega.

Mlad in ves navdušen za novo idejo, katero je širil s trdno vero, je šel Mih. Jović v politični metež. Njegovo delo ni ostalo neznano takratnim mogočnikom. In zato ga je nekoč, o priliki nekega obiska v Šabcu, javno napadel pok. kralj Milan, kar je v onem času značilo biti izven zakona.

Kasneje se je Jović ločil od politike in stranke, ki ji je služil udano v svoji mladosti. Prešel je na polje književnega dela in tu moramo reči, da bodo imeli njegovi spisi trajno vrednost. Bil je pedagog in pesnik, ki je iskreno ljubil mladino. Za deco je pisal v lahkem, razumljivem stilu. Lepe so njegove knjige »Istorija Srba,« »Bukvar,« »Cveće« in še mnoge druge. Njegove in pok. Putnikovića učne knjige. so najboljše šolske knjige, Njegove pesmi in pravljice so najlepše otroško čtivo. V vseh se kaže neizmerna ljubezen do domovine in narodnega edinstva. (»Tri vere,« »Drina, lepa Drina.«)

Vsako delo, ki je izšlo iz njegovih rok, nosi pečat osebnosti prvega reda.

V najboljših svojih letih je stopil na čelo »Učit. Udruženju v Beogradu«. Njegov verni sotrudnik je bil pok. Diško Putniković, brez sumnje najkulturnejši učitelj, ki ga je Srbija doslej dala. Jović je bil človek, ki je idejo podajal, a Putniković pa je imel moč in vztrajnost, da je zamisel sprejel in jo izvršil. V to dobo pada tudi njegova akcija za zbližanje Srbov in Hrvatov in za ujedinjenje Jugoslovenov, misel, ki je našla pri Hrvatih apostole v Iv. Filipoviću in D. Trstenjaku.

Danes se posvečuje popolnoma šolskemu in književnemu delu. A še na jesen svojega življenja ostaja veren idealom, ki jih je priporočal mladini v velikem številu svojih knjig.

† Uroš Blagojević

Življenje nobenega učitelja v Srbiji ni tako tesno združeno z delom in razvitkom »Učit. Udruženja« kakor življenje pok. U. Blagojevića.

Bil je tip svoje dobe, z živčevjem, mentaliteto in naravo, s katerimi edino je bil mogoč na mestu, ki ga je imel. Tovariši so pok. Uroša nazivali v šali »Učiteljski Pašić« in s tema besedama je povedano vse. V vsesplošnem kritiziranju in v surovi borbi, ki jo je zanesla politika tudi v »Učit. Udruženje,« je bil Blagojević edini človek, ki je mogel zadovoljiti vse, potrpeti vse in vsakega pomiriti. Bil je eden izmed onih, ki so rojeni za voditelje, na katere se je lahko zanesti v trdni veri, da je stvar v dobrih rokah.

Bil je človek, ki je znal vsakogar razumeti, znal je biti popularen, zanimal se je za ljudi, budil jih je, vabil v »Udruženje« in jih v njem navduševal za delo. Njega ni kritika plašila; še več: znal si je ustvariti iz kritikov in opozicijonalcev dobre sotrudnike in prijatelje. Imel je dobre zveze izven učiteljskih krogov, ki jih je često izkoristil v dobro organizaciji.

Uroš Blagojević je bil bolj praktik in organizator, nego pisec in govornik. Znal je spoštovati tuje mišljenje in ga je tudi vsepovsod uvaževal. V šoli je bil odličen in napreden delavec, ki je umel disciplinirati svoje učence kot malokdo. Poleg običajnega šolskega dela in skrbi za »Učit. Udruženje« se je udeleževal tudi delovanja v »Srbskoj Književnoj Zadrugi,« »Činovn. Zadrugi,« »Beogr. Trgovačkoj Omladini« in še v drugih humanitarnih in patrijoskih organizacijah. Krona njegovega dela pa je sedanji »Učiteljski Dom,« o katerem smemo trditi, da ga je sam postavil.

Usoda je hotela, da ne dočaka ne dni osvobojenja svojega naroda, ne združenja učiteljstva. Ime njegovo ostane kot svetel spomin v vseh onih, ki so ga poznali in ki so skupno ž njim delali v dobrobit učiteljskega stanu.

*) Posnetki iz črtic slavnostne številke »Narodne Prosvete« od dne 18. julija 1920.

tej zadevi v seji upravnega odbora, ki je sklicana za soboto, dne 4. t. m. Že danes pa lahko zagotovimo, da če pade pri tej stvari senca na koga, **ne bosta gotovo to ne slovansko učiteljstvo in niti njegova organizacija.** Vse drugo pojasnimo podrobneje v prihodnji številki.

Glavna skupština hrv. učit. društava za Istru. — (Svršetak.)

Predsednik pozivlje druga **Hreščaka,** da referira o »R. k.« Drug Hreščak na dugo in široko tumači večnu borbu izmedju buržoazije i proletarijata. Spominje razna sredstva, koja behu upotrebljana kao oružje u toj borbi. Danas su — veli drug Hreščak — svi potlačeni udruženi v »R. k.,« jer jedino mukotrpna masa u jakoj organizaciji imponira kao protureakcija u svojim najprimitivnijim zahtevima.

»R. k.,« u koju je učiteljstvo prisiljeno stupiti u borbi za svoj kruh, nije komunizam, a niti komunistička stranka, već je to udruženje sviju staleža, koji su si u medjusobnoj potpori zagarantovali eksistencu. »R. k.« garantira svojim članovima potpuno slobodu u **svetovnim naziranjima;** zahteva pak od članova solidarnost.

Mi nemamo drugog puta; mi nemamo drugog oslona sa **nijedne strane,** što smo gorko iskusili u traženju najnužnijeg za svagdanji život. Pomoći učiteljstvu u pravo doba znači očuvati mu fizičke i duševne moči, koje su mu potrebne u njegovom uzvišenom poslu kao uzgojitelju malenih i velikih. Učiteljstvo pak ne sme da bude — kliče drug Hreščak — **lutka raznih političkih stranaka.** Dobrobit se naroda sastoji u oberbedjanjim stanju njegovog učiteljstva, koji ne će, kao nit mi **dosle,** zapustiti svoj narod u teškim i sudbonosnim časovima.

Mi stupamo u »R. k.« **kao staleška organizacija,** a ne — kako su nas neki na prvi mah shvaćali, a i osudjivali — kao liberalno-komunistička stranka. Zato ne treba da se bojimo naše savesti, naroda, a niti povesti. (Odobravanje).

Predsednik podeluje rač drugu **Marku Zlatiću,** koji veli da on — sluga jugoslovenskog naroda u Istri — ne može da bude članom jedne organizacije, u kojoj su zastupani elementi, čiji se interesi u svakom pogledu kose sa interesima našeg naroda. Glasila »R. k.« šire ideje, koje nisu u nikakvom skladu sa boljitkom našeg naroda. Mi u borbi za naša najprimitivnija prava imademo političko društvo »Edinost.« Tu moramo biti svi u bratskom kolu sakupljeni: Predlaže skupštini, da se preko ovog pitanja predje na dnevni red.

Nežić veli, da bi bili ljudi sakupljeni u »R. k.« morali kao prestavnici potlačenih nastupiti sa svim mogućim sredstvima kod oblasti protiv krivica koje se našem narodu u svakom pogledu nanašaju.

Drug **Hreščak** odgovara Zlatiću, da nam političko društvo »Edinost« ne može nažalost zajamčiti naše pravice bilo u kojem pogledu, jer je to obrambeno društvo. Ako bude narod razumio naš faktični položaj i ako mu budemo znali protumačiti silu, koja nas je nagnala na pristup u »R. k.«, onda će sigurno odobravati naš korak. Ne bude li pak centralni odbor »R. k.« poštivao nas kao jugoslov. učiteljstvo, e onda ćemo povući konsekvence. Hreščak se pak čudi drugu Nežiću, te veli, kako može zahtevati da jedna organizacija nešta poduzima za nečlanove.

Drug Diminić se takodjer slaže se drugom Zlatićem, te je mnenja, da će nam narod u potrebi pomoći, te bi zbog toga neoprostivo bilo, kad bismo stupili u »R. k.,« koja se i onako protivi našem seljaku. Hteo bi znati, jesmo li se sami narinuli ili su nas pozvali u »R. k.« Ako su nas pozvali, znak je da nas trebaju za svoje egoističke ciljeve.

Hreščak veli Diminiću, da mi od naroda ne smemo tražiti pomoći, jer naš narod i onako doprinaša u znoju lica svoga sve čime bi se moglo sa stanovite strane oberbediti naš život. Mi smo radenici kulturni, a kao takvi se ne možemo dati na prosjačenja.

Drug **Flego** želi znati, koja je razlika izmedju »R. k.« i socijalističke-komunističke stranke.

Hreščak mu odgovara i opetuje, da je doduše socijalistička-komunistička stranka kao najjači član u »R. k.» zastupana, ali iz toga ne sledi, da je »R. k.« komunistička zadruga. Naše društvo biti će takodjer — što opetuje — učlanjeno kao staleška organizacija, a ništa drugo.

Predsednik, drug Medvedić, stavlja na glasovanje predlog Hreščakov za prestup u »R. k.« **48 drugova beše za, a 8 protiv pristupa.**

Iza glasovanja drug Marko Zlatić ostavlja dvoranu sa primedbom, da ćemo za posledice našeg koraka pred narodom odgovarati.

Predsednik mu odgovara, da s najvećim ogorčenjem odbija ovu insinuaciju, te veli, da smo radili, da radimo, te da ćemo raditi za naš narod, pa ako ustreba, prolit ćemo zanj i krv svoju i život dati. (Odobravanje).

V. Tajnik **Opašić** čita pravila za novo »Društvo jugoslovenskih učitelja Istre,« koja se uz neke preinake prihvaćaju.

Drug **Licul** čita: Potpisani revizori računa imenovani od predsednika na glavnoj skupštini dne 8. VIII. 1920 pregledali su društvene račune i pronašli sve u potpunom redu. Predlažu zato, da se odboru, odnosno blagajnici, podeli **apsolutorij.** (Nežić m. p., Licul m. p. (Prima se.)

VI. **Sirotić** veli, da se prigodom izbora odbora kanimo osobnosti. Središte našeg glavnog odbora mora biti tamo, kamo dolazi većina učitelja, a to je Pazin.

Opašić mu odgovara, da će biti ipak bolje, da se odbor izabere u Voloskom s razloga, što imade tamo najviše članova, što imade u tom kotaru najviše sposobnih i radinih drugova, te što odavle mogu biti u najboljoj svezi sa drugovima iz Krka.

Stanić se podudara sa Sirotićevim mnenjem, te veli, da bi ipak najbolje bilo, da se už sadanje prilika, glavni odbor nalazi u Pazinu.

Medvedić se slaže sa Opašićem, te predlaže sledeći odbor: predsednik: **F. Baf** (Kastav), tajnik: **Ivo Šepić** (Opatija), blagajnica: **M. Kinkela** (Matulje).

Za kotarske predstojnike behu izabrani sledeći drugovi: Buzet: V. Šepič (Buzet), Pazin: V. Zidarić (Pićan), Labin: M. Diminić (Šumbreg), Volosko: A. Rajčić (Opatija), Poreč-Motovun: I. Nežić, Pula-Vodnjan: Žmak, za Krk-Lošinj prepušta se izbor tamošnjim drugovima.

Predsedništvo preuzima drug V. Zidarić.

VII. Za glavno zborovanje »Saveza« 5. i 6. augusta behu izabrani sledeći drugovi: za Pazin: Zidarić, Jericijo, Diminić, Monas i Sufić; za Buzet: V. Šepić i Sirotić; za Pulu-Vodnjan: Žmak, a za Motovun-Poreč: Nežić.

Za polit. kotar Volosko — prema zaključku kotarske sednice u Matuljima dne 1. VII. 1920 — biraju se: Baf, Kinkala, Haidinger, Marija i Marušić, a za otoka prepušta se tamošnjem učiteljskom društvu.

VIII. **Naučne osnove,** glede kojih **Medvedić** veli, da ih je Savez odbio s razloga, što ne odgovaraju pedagoško-didaktičkoj svrsi, a najmanje našoj narodnoj školi. Učitelj je duša škole. In znade iz prakse, što je dobro, a što je zlo za našu školu. Za taj posao hoće se vremena, promišljanja i napornog rada, a ne rada bez temelja i kr. parija. — U 20. veku — u veku narodnog samoodredjenja — ne bi smelo biti robova (odobravanje). Na jezik, veru i kulturu imademo pravo, radi toga moramo imati i školu slobodnu, školu za narod, a ne za burokraciju. Takova nam škola mora biti zagarantovana in ako anektirani budemo.

Opašić mnije, da se pri sastavljanju naučnih osnova možemo sasma osloniti na braću Slovence, koji su se već dali na posao, te je nade, da će početkom buduće školske godine biti oni gotovi sa tim velevažnim poslom.

Stanić obaveštuje skupštinare, da se je u voloskom kotaru izabrao odbor, koji će sastaviti naučne osnove. U taj odbor su izabrani drugovi: A. Rajčić, F. Baf, A. Marčelja, te družica Kinkela i Hajdinger. Mnije, da sama stvar ne će zadati odboru mnogo posla, jer su sastavljajući iskusni i sposobni školnici, a osobito drug A. Rajčić, koji se već dugo vreme tim poslom bavi, te si je za našu školu velikih zasluga stekao (Medju klici: Neka nam ga Bog poživi!) Prva sednica tog odbora biti će 12. t. mj.

Opašić je mnenja, da se i na današnjoj skupštini izabera odbor, koji će sporazumno raditi sa onim na Voloskom dotično sa braćom Slovencima.

Naš jn odbor skorazumen sa merodavnim faktorima o uredjenju naučnih osnova, radi toga pozivlje sve drugove, koji su priredili naučne osnove na temelju službenih uputa i naloga, da ih izruče ne oblastima, već dotičnom odboru. Pozivlje trojicu drugova, koji bi bili voljni sudelovati pri sastavku naučnih osnova.

Medvedić predlaže u taj odbor drugova: G. Licula, L. Stihovića i D. Lukeža (Prima se).

2. Glede **školskih knjiga** veli **Medvedić,** da je odbor prosvedovao kod Governatorata, da se u naše knjige pačaju ljudi, koji se u posao ne razumiju, te je naš »Savez« predložio popis onih profesora i učitelja, koji bi bili voljni i sposobni urediti naše knjige. Merodavni faktori su ponudu prihvatili, te imenovali odbor, koji je učiteljstvu poznat iz »Uč. Lista«. Oblast nam je dala za taj teški posao vrlo kratko vreme (do 31. VI. t. g.). Nazorove čitanke odgovaraju posvema prilikama naše škole. Razume se, da štiva, koja potsećuju na pokojnu dinastiju Habsburg moraju se iz čitanaka eliminirati. Računice trebaće skratit i urediti prema novim prilikama. Moramo dalje nastojati, da nadjemo nakladnike, koji ne će knjigama udariti židovske cene, jer je naš narod siromašan.

Dok se pak ureda nove knjige, mi možemo mirne duše upotrebavljati stare uz poznate nama preinake.

Opašić preporuča svim drugovima, da pri sastavljanju knjiga budu odboru pri ruci savetom i radom, jer **svi** ćemo **sve** učiniti za našu školu, a preko nje i za naš narod.

Stanić veli da bi najbolje bilo,, da se knjige tiskaju u Beču, jer bi tamu najjeftinije bile. Iznaša kako ima drug A. Rajčić zgodan predlog, da bi se do uredjenja novih knjiga mogao svakih 8 ilj 15 dana izdavati za našu školu i decu poseban listič, u kojem bi bilo navedeno celokupno gradivo, koje se u to vreme u školi urelo i kako bi se to imalo — suspehom — provadjati.

Zidarić je osvedočen, da to ne bi uspelo radi posebnih prilika, u kojima se nalazi škola i učitelj, a na koja valja da se učitelj obazira u školskom radu.

Drug **Leonardis veli,** da su se drugovi Slovenci dali već na posao oko sastavljanja knjiga, ali uza svu željeznu volju i marljivost, knjige na će biti gotove pre meseca marča 1921. Do onoga roka rabit će se stare knjige a za povest služit će im kao priručnik »Zgodovina Italije« od V. Bandelja. Priporuča da se na isti način uredi i za hrvatske škole.

3. **Obuka talijanskog jezika** na našim školama.

Drug **Ivo Zlatić** predlaže: a) neka se na uvadja u pučke škole podučavanje tudjih jezika, b) neka se ukine ili barem ograniči na najkraće vreme i samo na najstarija godišta podučavanje tl. jezika u onim jugoslovenskim pučkim školama, u kojima se dosada taj jezik podučavao[1])

Drug **Sirotić** je istog mnenja, te veli, da se uspeh podučavanja tal. jezika opaža jedino u onim krajevima, u kojima naša deca dolaze u kontakt sa talijanskim življjam.

Drug **Zidarić** je protivnog mnenja, te spominje, da je u Šumbregu, u čisto hrvatskom mestu imao priličan uspeh u talijanskom jeziku. On je protiv posvemašnjeg ukinuća tog jezika u našim školama, jer uz dobru volju biti će i uspeha, i ako ne bogzna kakvog; nama je taj jezik potreban a vlaže se Zlatićem, da se eventualno ograniči poduka tog jezika na najstarija godišta.

Drugovi Zlatić, Sirotić i Zidarić složiše se, što je i skupština prihvatila, da se sa obukom tal. jezika u jedno- i dvorazrednim pučkim školama pčoima u 5. šk. g., a u školama sa 3 ili više razreda u **4. šk. g.**

Kolegica **Sufić** predlaže, da se sve moguće poduzme protiv nameravanim imenovanjima posebnih učitelja za poduku talijanskog jezika u našim školama, jer se to protivi zakonu, a i najelementarnijim pedagoškim principima.

Opašić veli, da je odbor protiv toga prosvedovao, a učinit će se i u buduće sve muguće.

Zlatić veli, da mi imenovanja ne možemo zaprečiti, ali zahtevati možemo i moramo, da se svim učiteljima, koji taj jezik podučavaju dade posebna nagrada. (Prima se.)

4. Školski pečati; službeno dopisivanje. Drug **Bolonić** predlaže, da poštu su šk. tiskanice dvojezične mogu takodjer biti dvojezični i školski pečati. Mesto »scuola popolare croata« nek se upotrebljava »dirigenza della scuola popolare croata« dotično »uprava hrv. pučke škole.« (Prima se).

Drug **Diminić** veli, da bi već skrajnje vreme bilo, da možemo sa oblastima dopisivati u jeziku škole. Preporuča odboru, da se ponovno zauzme kod odlučujućih faktora za tu našu pravednu stvar.

5. Delegatom za službenu **pokrajinsku učiteljsku konferencu** beše za kotor Pazin na predlog druga Lukeža izabran kolega L. Stihović, a za **izvestitelja našeg glasila** izabran je na predlog Zidarićev tajnik društva drug Ivo Šepić u Opatiji.

Pošto se nitko više za reč ne avla, predsednik Zidarić zahvaljuje drugovima na današnjem radu, te svima toplo preporuča, dasložno prema svojim silama budu pri ruci odboru u teškom radu. U radu našem je spas naš i našeg naroda.

[1]) Vidi Zlatićev članak u »Uč. Listu« od 1. srpnja.

Tovariši! Ali ste že priglasili svojo udeležbo k počitniškemu tečaju?

Ste že uredili svoje izvenšolsko delovanje tako, da bo vspeh zadovoljiv?

Pojdite in dobro utrdite ter uporabite svoje zmožnosti, da ne boste samo rokodelci med narodom, ampak tudi pravi njegovi voditelji

ŠOLSKE VESTI

Komisija za učiteljska imenovanja. Z odlokom od (ne vemo katerega) dne, štev. VI-94/2-1920 je ustanovil tržaški magistrat provizorično komisijo za učiteljska imenovanja, ki naj oceni na podlagi statističnih podatkov (izpričeval, službenih kvalifikacij, itd.) vse prosilce za voditeljska, učiteljska in podučiteljska mesta, ki se imajo oddati v tem šolskem letu na tržaških mestnih meščanskhi in ljudskih šolah. Dekretu je pridejan še obširen opravilnik za imenovano komisijo, ki si ga hočemo ogledati nekoliko natančneje v prihodnjih številkah našega lista. Za danes naj sporočimo samo v glavnem, da sta ustanovljeni dve komisiji in sicer: ena, ki ima oceniti kompetente za učiteljska in poduč. mesta na ljud. in meščanskih šolah, druga pa vse one, ki prosijo za voditeljska mesta na istih šolah. Vsaka komisija sestoji iz 4 članov, katerih eno polovico imenuje mestni magistrat, a drugo pa gen. civ. komisarijat. Predsednik obeh je mestni komisar tržaški, oziroma njegov namestnik. V komisijo za učiteljska imenovanja so poklicani od strani mestnega magistrata: ravnatelj R. Merluzzi, voditelj A. Lussich (stalna člana) in učitelja Z. Pisoni in Ig. Gioseffi (namestnika). Od strani gen. civ. komisarijata so imenovani: voditelj J. Nicolao, učitelj U. Corradini kot stalna člana in učitelja M. Russ in Iv. Pinamonti kot člana-namestnika. V komisijo za voditeljska imenovanja so od strani mestnega magistrata pritegnjeni: ravnatelj R. Merluzzi, voditelj Ig. Zonta (stalna člana) in ravnatelj F. Benolli ter voditelj L. Stefenelli (kot člana-namestnika). Gen. civ. komisarijat pa je poklical v njo: ravnatelja T. Zumina in voditelja A. Lussicha (kot člana) in ravnatelja G. Visintinija in voditelja A. Doff-Sotta (kot namestnika).

Prvo, čemur se moramo čuditi pri ustanovitvi te toliko opevane in komaj pričakovane komisije, je to-le: Na slovensko učiteljstvo je slavni tržaški magistrat blagohotno zopet enkrat pozabil, kajti med vsemi gori citiranimi možmi ni najti niti enega Slovenca. In pri bodočih učiteljskih imenovanjih se bo rezal kruh tudi slovenskemu učiteljstvu, ki mora tedaj imeti v tej znameniti komisiji svoje zastopnike, da bo moglo skozi njih usta povedati gospodi na magistratu in gen. civ. komisarijatu svoje želje in zahtevati obenem svojo pravico. Italijanski člani komisije bodo morda pošteni ljudje in, če je italijansko učiteljstvo zadovoljno ž njim, nam tudi niso na poti. Da bi pa gospodje ocenjali zmožnosti in delo slovenskega učiteljstva, ki ga ne morejo poznati in niti umeti, to se upira naši zdravi človeški pameti in našemu čutu pravič-

nosti. Od svoje strani **odločno protestiramo proti nepravični uredbi te komisije in zahtevamo, da se pozovejo vanjo nemudoma tudi člani izmed slovenskega učiteljstva.** Ker pa daje opravilnik komisije vsem kompetentom za učiteljska mesta pravico, da vsak posameznik lahko odkloni po dva člana te komisije, priporočamo našim učiteljem, ki so na stvari zainteresirani, da se poslužijo te pravice in odklonijo te člane z gori omenjeno motivacijo. Naše učiteljsko društvo in po njem tudi »Zveza« pa morajo storiti nemudoma potrebne korake, da enkrat že preneha to krivično postopanje z nami.

Vprašanje verskega pouka v šolah zasedenega ozemlja je precej razburilo javnost. Duhovi so se ločili in bi se še bolj, da ni okupacijska oblast ubrala poti narinenja, oktroiranja, z drugo besedo, da se ni lotila rušiti enega osnovnih državnih zakonov čisto samovoljno. Zanimivo je, da imajo v Nemčiji boj radi istega vprašanja že od prevrata sem, od novembra 1918. Doslej še ni odločen, ker so dežele ponekod močnejše od državne oblasti. Zadeva gre seveda še dalje, ker je pruski minister Haenisch z naredbo 27. nov. 1918. deloma že izvedel **ločitev cerkve od države.** V odporu so nemški katoličani in protestanti solidarni.

Zbor svečenikov sv. Pavla, organizacija jugoslov. duhovnikov v zasedenem ozemlju, ima tudi odsek za šolstvo. Načelnik je: Cigoj L., vikar v Štomažu, udje so: Fon J., župni upravitelj v Ajdovščini, Hočevar I., žup. upr. na Ustju, Črnigoj Fr., žup. upr. v Kamnjah in Pavlin Al., kaplan v Vipavi.

Radi stališča italj. socijalistične stranke, naj se šola iztrže iz rok buržuazije in naj ne imata država in cerkev nikake besede v šoli, piše Zbornik (mesečna revija Zbora) v 4. številki sledeče: »....tudi slovensko učiteljstvo, se zdi, je na isti poti v socijalistični tabor, kamor je že stopilo ital. učiteljstvo. Odločujočo besedo zastran šole bomo morali reklamirati ljudstvu, obenem pa poskrbeti, da se ne bo peščica brezvercev predstavljala za »ljudstvo« ter nam vsiljevala brezversko šolo kot ljudsko šolo. Le po tej poti bomo mogli tudi komunistično učiteljstvo uspešno opozoriti na dolžnost do naroda in njegove vere Osvojimo si v tem pogledu program krščanskih strank v romanskih deželah, ki se proti šolskemu monopolu potegujejo za »svobodno šolo«, v katerih ima krščansko ljudstvo prvo besedo glede smeri vzgoje.«

Bo prišel čas, ko bomo morali o vsem tem obširno govoriti, zaenkrat nam ne pusti naš — urednik.*)

Šolsko leto 1920-21. Iz verodostojnega vira smo izvedeli, da bo pričelo prihodnje šolsko leto 1920-21 z dnem 1. oktobra t. l. Za one kraje, kjer še niso dani vsi pogoji za uspešen pouk, se sme podaljšati rok počitnic najkasneje do 20. dne istega meseca.

V poročilo o ustanovni skupščini »Udruženja jugoslov. učiteljstva,« ki smo ga objavili v 12. številki našega lista, se je vrinila neljuba tiskovna napaka. Število udeležencev tedanjih učiteljskih dni ni 1500, ampak **okroglo 5600,** kar da seveda samemu kongresu še vse lepše lice.

Opozarjamo vnovič, da poteče **dne 8. t. m.** rok, ki je postavljen **za naznanitev vseh udeležencev počitniškega tečaja,** katerega priredi »Zveza« svojim članom v drugi polovici tega meseca. Naznaniti se je pri predsedniku tov. A. Germeku, Sv. Ivan, hiš št. 950, (pri Trstu).

Generalni civilni komisarijat je odredil, da se plača učiteljstvu, ki poučuje verstvo in ženska ročna dela, 100% remuneracija k dosedanji, ki datira menda še v XIX. stoletju. Sto odstotkov! Pa se bodo še vedno našli nezadovoljneži, ki venomer mrmrajo, da je učitelj najbolj izkoriščan!

Plače na obrtnih šolah so bile v minolem šolskem letu tako urejene, da nista dva učitelja enako plačana. Višek upravne modrosti, popolna svoboda! Plačuje se od 12 L do 23 L na mesec za tedensko uro. Kjer je učitelj tudi blagajnik odbora obrtne šole in ni bil zadovoljen z 12 L (pred vojno 12 K), si je kar sam povišal. Seveda so se gospodje, ki delajo vreme, jezili in grozili s tožbo. Med tem se pa že osem mesecev rešuje »zadeva« poviška v Rimu in nadzornik obrtnih šol je že aprila meseca pismeno naznanil, da bo v najkrajšem času rešena. Če bo šlo vse po sreči, tudi v šolskem letu 1920-21 ne bodo še plače urejene. Ali pa se izogne vlada težki nalogi s tem, da ne odpre obrtnih šol. Tudi to bi ne bilo nič — nenavadnega!

Število socijalističnega dijaštva vedno narašča. Minoli mesec je »Lavoratore« pričel s tedensko rubriko: Tribuna rdečih dijakov. V pozivu pravi: Prišla je ura, da stopijo naši mladi iz katakomb začetka v drznejšo propagando, prevratno radi naše vere. Navdušenje, ki je najlepši cvet mladosti, ne sme usahniti v sivem, blatnem močvirju meščanske naslade in nečimernosti. Naša misel je tako velika, naša vera v socijalistično pravičnost in civilizacijo je tako mogočna, da se nam zdi lahka in prijetna pot, ki jo moramo napraviti. Toda nobenega trenotka ne smemo zamuditi! — Kakor čujemo, je na ljubljanskem vseučilišču tretjina dijaštva v komunističnem klubu, v Belgradu so akademiki-komunisti celo v večini.

Stanarina onim učiteljem, ki nimajo stanovanja v naravi, ne odgovarja razmeram. Letnih 300 L v premnogih slučajih ne zadošča in učitelj mora za stanarino prilagati iz svojega. Učitelj brez družine še dobi sobo s štirimi stenami za tistih 300 L, a oni z družino mora imeti vsaj dve sobi s kuhinjo, za kar mora plačati neprimerno več. Potem poglejmo stanovanje v naravi! Prostorov dovolj, še precej čednih, zraven vrt; človek je svoj gospodar. Učitelj brez stanovanja v naravi pa se mora zadovoljiti z vsako luknjo, poslušati mora hrušč gospodarjeve družine in ždeti mirno v svojem kotu, da ne dobi gospodarjevega ukora.

Ali je to koristno ugledu učiteljstva? Zato naj nam tam, kjer je le mogoče, oblast postavi lastne šole in dotlej naj se stanarina poviša tako, da bodo imeli učitelji stanu primerno stanovanje. Učiteljska društva naj zadevo vzamejo v roke!

*) Da se bomo razumeli, je stališče našega uredništva v tem vprašanju sledeče: Problem versko-nravne vzgoje in z njo zvezanega verskega pouka v ljudski šoli je tako važen faktor, oblikujoč v največji meri psihično življenje vsakega naroda, da ga ne smemo motriti iz politiško-oportunističnega stališča ni niti reševati z mladeniško-nepremišljenim diletantizmom, ampak zreti moramo nanj kot na važno komponento vsega vzgojnega dela v domači hiši in ljudski šoli Ta problem, ki so ga razmišljali največji duhovi sveta, zahteva za-se celega moža in ko se bo ta oglasil v naših vrstah, mu bomo odprli široko predale lista. Da bi pa postal naš list v tem vprašanju nekako svobodno torišče za nepremišljene eksperimente vsegavednega in vseobjemajočega diletantizma, ki meče vsevprek: pravo in nepravo, zdravo in nezdravo, resnico in laž, samo dya nekaj pove, to se upira našemu čutu odgovornosti, ki smo jo s svojim delom prevzeli ne samo pred svojimi organiziranimi tovariši, ampak tudi pred jugoslovenskim narodom tega ozemlja, čigar sinovi smo in čigar **pravi vzgojitelji** moramo ostati. Pride naj tedaj »cel mož« in potem bomo svobodno govorili!

Uredništvo.

Književnost in umetnost.

Akademija v »Unionu«. Na akademiji, ki jo je priredil »Odbor Primork« dne 12. maja t. l. v Unionu v korist srednješolskemu dijaštvu iz zasedenega ozemlja in pesniku Jožefu Stritarju, sta poleg glasbenega sporeda predavala tudi France Bevk in dr. Ivo Šorli. France Bevk je podal v kratkem govoru razvoj slovenskega slovstva na Goriškem od prvih početkov do današnjega dne.

Slišali smo imena, o katerih smo komaj vedeli ali katere smo davno pozabili. Od Fra Alasia do Samorippa in Ivana Svetokrižkega do najmlajših je dolga in lepa pot. Prvi goriški pesnik Stanič, ta simpatična, tiha in delavna kanalska osebnost, je tvorila prvi vrhunec v goriškem slovstvu. Bil je nekak predhodnik najznačilnejšega in največjega predstavitelja goriškega slovstva, Simona Gregorčiča, pesnika našega juga. Nič z manjšim ponosom se naš Goričan ne spominja epičnega pesnika Kobaridčana Krilana. Tudi na pisateljico Pavlino Pajkovo je ponosen in celo beneškega Slovenca Trinka-Zamejskega prišteva danes med svoje, ker jih ne loči državna meja. Spomnil se je tudi po vsi pravici na veliko osebnost Mahničevo z njegovim »Rimskim katolikom,« na Simona Rutarja in njegovo vrlo zgodovino, na Štreklja in njegove »Slovenske narodne pesmi.« Še vse lepše je zastopana moderna doba, ki obeta Goriški velik pomen v naši kulturi in lepe sadove.. Ta doba je dala Goriški novelista in romanopisca dr. Ivo Šorlija, ki je uvedel prvi v naše slovstvo problem nadčloveka; dalje pesnika in zgodovinskega pisatelja tolminskega dr. Iva Preglja; modernega leposlovca in prevajalca Pastuškina, novelista Al. Remca; pisatelja zanimivih črtic in literarnih razprav Venceslava Beleta; refleksivnega novelista Narteja Velikonjo; pisatelja morskih novelic J. Pahorja itd. — Pesnike nam je dala Goriška: Tihega, tu pa tam strastveno razbrdanega Al. Gradnika; samega vase potopljenega, ekspresijonističnega lirika Jožo Lavrenčiča, Iga Grudna, Janka Samca, Milana Kureta, Stana Kosovela in druge.

Na koncu predavanja je pisatelj omenil komponiste in slikarje, da je bila slika popolnejša. Dr. Ivo Šorli je bral lastno grotesko o dveh Tolmincih, ki sta se prepirala, kdo izmed njiju se bo drugemu ognil na brvi. Ta groteska je vzeta iz cikla šegavih tolminskih grotesk, ki imajo satirično jedro, pisana je živo in v pristno tolminskih dialogih in šalah, da jo vsakdo uživa, a najbolj ta, ki je sam Tolminec. — (Iz Dom in Sveta, št. 5.—6.)

»Ljubljanski zvon«. Izšla je 6. številka »Ljubljanskega zvona« s sledečo vsebino: **Vojeslav Molè:** Iz »Sužnjevih sonetov«. **Franjo Roš:** Potovanje. **Ivo Šorli:** Gospa Silvija (Dalje). **Miran Jarc:** Uvodna. **France Veber:** Bergsonova teorija smešnega. (Dalje.) **Ivan Zorec:** Ljubilca. Kos potopisa. (Dalje.) **Pastuškin:** Dva vlaka. **Marija Kmetova:** Brez tál. (Konec.) **Rad. Peterlin Petruška:** Večer na polju. **Ivan Albreht:** Tomijeve Tine mlada leta. (Dalje.) **Igo Gruden:** Sedela v solncu si. **Dr. Avgust Žigon:** Korytkova pogodba z Blaznikom iz leta 1838. (Dalje.) **Franjo Roš:** Sredi polj. **Marija Kmetova:** Bosna. — Književna poročila. — Kronika. — Nove knjige.

RAZNE VESTI

Ministrstvo Prosvete je odredilo, da se razdelita Srbija in Črnagora v devet šolskih okrajev, ki bodo imeli lastne šolske nadzornike.

Dr. Josip Tominšek, ravnatelj državne gimnazije v Mariboru, je imenovan za telovadnega nadzornika za srednje šole in za učiteljišča in sicer za dobo od 1. julija 1920. do 15. septembra 1923.

V Beogradu ustanove organizacijo duševnih delavcev, h kateri naj pripadajo vsi državni uradniki in drugi javni nameščenci. K tej Zvezi pristopijo tudi učiteljske organizacije v Srbiji.

Na vseučilišču v Pragi ustanove stolico za jugoslovensko jezikoslovje in literaturo, kamor je pozvan slavist prof. M. Murko iz Lipskega. Istotam ustanove tudi lektorat za češki jezik za jugoslovenske slušatelje. To mesto prevzame prof. Skrbinšek.

Vojaško službovanje učiteljstva v Jugoslaviji. Ugodnosti, ki jih je nudil učiteljstvu avstrijski zakon, srbski vojni zakon ne pozna. V aktivno službovanje vpoklicano učiteljstvo mora odslužiti v eni turi 12 mesecev »kao redov« (kot prostak). Te ugodnosti je deležno tudi dijaštvo.

Vseučilišče v Bratislavi (Požun) je posvečeno imenu največjega pedagoga Komeskega.

Slovensko trgovsko šolo v Ljubljani, ki jo je bil ustanovil l. 1908. bivši deželni odbor kranjski, prevzame z letom 1920.-21. država v svojo upravo. Pridržala je vse dosedanje učiteljske moči in poverila vodstvo dosedanjemu ravnatelju J. Gogali. Šola se bo odslej imenovala »Državna dvorazredna trgovska šola«.

Stavka čehoslovaških otrok na Dunaju, ki je trajala dobrih 6 mesecev, je ugodno končala. Ožja mestna šolska komisija je sporočila Čehoslovakom, da so na razpolago čehoslovaškim otrokom na Dunaju šolska poslopja v 7. različnih okrajih.

Združitev proletarijata v Franciji. Dne 25. maja t. l. se je združil v eno organizacijo ves francoski proletarijat. Duševni in ročni delavci so organizirani po strokah v sindikatih, ki se zopet združujejo v osrednje organizacije. Tako so si delavci ustanovili svoje »Generalno udruženje dela« (Confédération Générale Travail), ki je centrala vseh delavskih sindikatov. Ta zveza ima v parlamentu in drugod edino oporo v socialistični stranki. A tudi duševni delavci so imeli centralo svojih sindikatov, ki je obsegala 65 sindikatov (uradniških, ljudsko-, srednje-, visokošolskih učiteljev). Od kongresa, ki se je vršil 25. maja t. l., so tedaj sindikati dušnih in ročnih delavcev združeni v močno falango, ki se hoče boriti za osvobojenje duševno in telesno vseh izkoriščancev. »Confédération Générale Travail« šteje danes nad 2½ milijona organiziranih telesnih delavcev in preko 200.000 duševnih delavcev.

Deška in meščanska šola v Tržiču se razširi s prihodnjim šolskim letom v dvorazredno.

Slovenska Šolska Matica je zvišala članarino za l. 1920 na 20 K.

O priliki praškega učiteljskega kongresa so priredili praški učitelji koncert v Vinohradskem gledališču, moravski učitelji koncert v Narodnem domu šmihovskem in na Vinohradih, jugočeški učitelji koncert v Karlinu, a praške učiteljice koncert na Šmihovu.

Volitve v senat in poslansko zbornico so prinesle čehoslovaškim učiteljem le 7 zastopnikov. Stranke so sicer prevzele v svoje liste precejšnje število učiteljev, a postavile so jih na tako mesto, da niso mogli biti izvoljeni.

250 letnico smrti J. A. Komenskega proslavijo na Čehoslovaškem tako, da mu postavijo dostojen spomenik v Amsterdamu. Obenem se bodo nanovo izdala njegova največja dela, med drugimi tudi za inozemce slavnostno izdajo »Triertina Catholicum« z latinskim predgovorom. Za ljudstvo bodo izdali poljudno izdajo »Informatorium školy«, ki ga naj dobi vsaka nevesta, predno se poroči. V Pragi pa postavijo Komenskega vzorno šolo za otroke inozemskih Čehov ,ki jim tujina ne nudi zadosti in pravih narodnih šol.

12. maja l. l. je preteklo sto let, odkar se je rodil največji češki moderni slikar Josip Manes. Nedosegljive so njegove slike iz otroškega življenja »Detsche zabavy«, ki jih je ob tej priliki izdala državna založba knjig.

Iz uredništva.

Že nekaterekrati se je zgodilo, **da je uredništvo prejelo članke pisane na obojno stran lista** ki jih je moral potem sam urednik potrpežljivo prepisati, ker jih stavci v tiskarni upravičeno nočejo sprejemati v taki obliki. **Opozarjamo, da bo odslej uredništvo dosledno odklanjalo vsak prispevek, ki ne bo odgovarjal običajni uredniški praksi.** Tovariše Hrvate pa prosimo, da spišejo svoje prispevke **čitljivo za slovenskega stavca,** da se izognemo mnogim tiskovnim napakam, ki so neizogibne pri vsaki nejasni in učenozveriženi pisavi. S tem nam prihranijo obilo dragocenega časa, a sebi vso nepotrebno jezo.